

Ю.В. ПАСІЧНИК

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Навчальний
посібник

Ю.В. ПАСІЧНИК

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Навчальний
посібник

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Київ

"Знання-Прес"

2006

УДК 336.14(091)(075.8)
ББК 65.9(0)261.3я73
П19

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист
№ 14/182-1473 від 1 жовтня 2001 р.)*

Рецензенти:

О.П. Чернявський, доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри фінансів Одеського державного економічного університету;

С.І. Юрій, доктор економічних наук, професор, ректор Тернопіль-
ської академії народного господарства

Пасічник Ю.В.

П19 Бюджетна система України: Навч. посіб. — К.: Знання-
Прес, 2006. — 607 с. — (Вища освіта XXI століття).

ISBN 966-311-044-9

У посібнику розглядаються історія бюджетної системи України та інших країн світу (Давня Греція, Рим, Франція, США, Велика Британія) з часів зародження бюджетних відносин до сучасності, механізм функціонування органів управління та нормативна база бюджетної системи. Посібник підготовлено згідно з бюджетним законодавством, у тому числі Бюджетним кодексом України. У кінці кожного розділу наводяться висновки і контрольні запитання. Як додаток до книги подається словник офіційних термінів, що вживаються у нормативних актах, які регламентують функціонування бюджетної системи України.

Розраховано на студентів та викладачів вищих навчальних закладів економічних, юридичних та історичних спеціальностей. Посібник може бути використаний при вивченні навчальних дисциплін "Бюджетна система", "Бюджетний менеджмент", "Економічна історія", "Історія фінансів", "Фінанси", "Гроші та кредит", "Податкова справа". Книга буде корисною також аспірантам, державним службовцям, народним депутатам усіх рівнів, усім, хто цікавиться бюджетною проблематикою.

УДК 336.14(091)(075.8)
ББК 65.9(0)261.3я73

ISBN 966-311-044-9

© Ю.В. Пасічник, 2006

© Видавництво "Знання-Прес", 2006

ЗМІСТ

ЧАСТИНА I. ЗАРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СТАНОВЛЕННЯ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН	9
Розділ 1. Зародження економічних відносин в окремих державих	9
1.1. Зародження економічних відносин у перших цивілізаціях	9
1.2. Економічні відносини в країнах Стародавнього Сходу	10
1.3. Економічні відносини в країнах Стародавньої Греції	16
1.4. Економічні відносини в Стародавньому Римі та Римській імперії	23
Розділ 2. Становлення бюджетних відносин в окремих державих	33
2.1. Становлення бюджетних відносин в Англії	33
2.2. Зародження та становлення бюджетних відносин у Франції	42
2.3. Становлення бюджетних відносин у Сполучених Штатах Америки	56
ЧАСТИНА II. БЮДЖЕТНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ	61

Розділ 3. Київська Русь і Галицько-Волинське князівство (IX—XIII ст.)	61
3.1. Проблеми періодизації бюджетної історії України	61
3.2. Адміністративний та соціально-господарський устрій	63
3.2.1. Історична довідка	63
3.2.2. Доходи та видатки княжої казни	74
3.2.3. Вклад окремих князів у розвиток фінансових відносин	89
Розділ 4. Польсько-литовська доба (XIV—XVI ст.)	97
4.1. Історична довідка	97
4.2. Бюджетні відносини	107
Розділ 5. Козацька доба (XV—XVIII ст.)	123
5.1. Історична довідка	123
5.2. Бюджетні відносини в Запорозькій Січі	134
5.3. Бюджетні відносини в Гетьманщині	148
Розділ 6. Україна у складі Російської, Австрійської та Австро-Угорської імперій	183
6.1. Історична довідка	183
6.2. Бюджетні відносини в частині України, що перебувала під владою Росії	197
6.3. Бюджетні відносини в частині України, що перебувала під владою Австрії та Австро-Угорщини	218
Розділ 7. Україна в 1917—1922 рр.	232
7.1. Історична довідка	232
7.2. Бюджетні відносини	241
Розділ 8. Україна у складі Радянського Союзу (30 грудня 1922 р. — 15 липня 1990 р.)	263
8.1. Історична довідка	263
8.2. Бюджетні відносини	275
Розділ 9. Незалежна Україна від дня прийняття Декларації про Державний суверенітет України (з 16 липня 1990 р.)	296
9.1. Історична довідка	296
9.2. Бюджетні відносини	302
ЧАСТИНА III. СУЧАСНІ БЮДЖЕТНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	320

Розділ 10. Сутність та призначення бюджету	320
10.1. Сутність бюджету	320
10.2. Бюджет як економічна категорія	327
10.3. Призначення бюджету в ринковій економіці	330
10.4. Взаємозв'язок бюджету і соціально-економіч- них процесів	331
Розділ 11. Бюджетна система України	338
11.1. Сутність бюджетної системи	338
11.2. Законодавча і нормативна база функціонування бюджетної системи	342
11.3. Складові бюджетної системи України	358
Розділ 12. Інформаційне забезпечення бюджетної системи	375
12.1. Сутність інформаційного забезпечення	375
12.2. Організація інформаційного забезпечення	379
Розділ 13. Бюджетне планування	383
13.1. Сутність бюджетного планування	383
13.2. Організація бюджетного планування	388
13.3. Бюджетна класифікація	391
13.4. Складові бюджету	395
13.5. Міжбюджетні трансферти	397
Розділ 14. Бюджетний процес та його учасники	403
14.1. Сутність бюджетного процесу	403
14.2. Учасники бюджетного процесу	404
14.3. Стадії бюджетного процесу на загальнодержав- ному рівні	409
14.4. Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні ...	418
Розділ 15. Доходи Державного бюджету	425
15.1. Сутність доходів Державного бюджету	425
15.2. Джерела доходів	426
Розділ 16. Доходи місцевих бюджетів	435
16.1. Сутність доходів місцевих бюджетів	435
16.2. Джерела доходів місцевих бюджетів	436
Розділ 17. Механізм видатків Державного бюджету	443
17.1. Сутність видатків Державного бюджету	443
17.2. Склад видатків Державного бюджету	454
Розділ 18. Основні напрями видатків Державного бюджету	458
18.1. Загальна характеристика видатків	458
18.2. Видатки бюджету на економічну діяльність	459

18.3. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	462
18.4. Видатки бюджету на науку	465
18.5. Видатки бюджету на оборону та забезпечення правопорядку	466
18.6. Видатки бюджету на управління та міжнародну діяльність	467
Розділ 19. Видатки місцевих бюджетів	470
19.1. Сутність видатків місцевих бюджетів	470
19.2. Склад видатків	471
19.3. Окремі напрями видатків	472
Розділ 20. Кошториси бюджетних установ	489
20.1. Сутність кошторисів бюджетних установ	489
20.2. Касове виконання бюджетів	491
Розділ 21. Державний кредит, державний борг та бюджетний дефіцит	496
21.1. Державний кредит	496
21.2. Державний борг	499
21.3. Бюджетний дефіцит	505
Розділ 22. Державні цільові фонди	511
22.1. Сутність державних цільових фондів	511
22.2. Характеристика окремих цільових фондів	514
Розділ 23. Основні напрями розвитку бюджетної системи України	522
Розділ 24. Елементи бюджетних систем окремих зарубіжних країн	527
24.1. Великобританія	527
24.2. Франція	532
24.3. Німеччина	539
24.4. Сполучені Штати Америки	548
24.5. Японія	558
Словник офіційних термінів (за нормативними актами України)	565
Список літератури	598

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ПАСІЧНИК Юрій Васильович

Завідувач кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, кандидат економічних наук, доцент. Протягом багатьох років серед інших навчальних дисциплін викладає курси “Фінанси” і “Бюджетна система”. Автор численних наукових і навчально-методичних праць, у т. ч. чотирьох навчальних посібників та монографій.

Розраховано на студентів вищих навчальних закладів економічних, юридичних та історичних спеціальностей. Посібник може бути використаний при вивченні навчальних дисциплін “Бюджетна система”, “Економічна історія”, “Історія фінансів”, “Фінанси” та “Податкова справа”. Книга буде корисною також викладачам, аспірантам, державним службовцям, народним депутатам усіх рівнів, усім, хто цікавиться бюджетною проблематикою.

Знання-Прес

ISBN 966-311-044-9

9 789663 110448 >

Передплатний індекс 10624